

Infrastructura agroturistică de tip cultural

Patrimoniul construit cu valoare culturală locală și națională din așezările arealului studiat atestă prezența atât a populației românești cât și a lăcașurilor de cult reformate și catolice, specifice populației maghiare și germane. Patrimoniul construit, prin caracteristicile sale, definite de criterii ca valoarea culturală, vechime și tipologie, se recomandă unor activități turistice specifice turismului cultural, religios și științific.

Pe teritoriul localităților care intră în componența GAL sud-vest Satu Mare sunt clasificate¹ **73 de monumente istorice**, care se încadrează în următoarele categorii:

- așezări – 22;
- așezări fortificate – 8;
- situri arheologice – 12;
- necropole – 6;
- case memoriale – 4;
- mănăstiri – 2;
- biserici – 18;
- castele – 1 (clădirea Muzeului orașenesc Tășnad).

O parte din *infrastructura agroturistică de tip cultural* a acestei regiuni este reprezentată de patrimonial antropic, care include patrimoniul construit și patrimoniul spiritual sau etnografic (ocupații, obiceiuri, sărbători, port popular, jocul, etc.). Patrimoniul construit este cel pe care îl vom prezenta plecând de la lista monumentelor istorice din anul 2010, încheind cu câteva propuneri vizând valorificarea turistică a acestui patrimoniu cu valoare culturală, națională și universală.

În Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 670 din 01.10.2010, a fost publicat Ordinul Ministrului Culturii și Patrimoniului Național nr. 2.361 din 12.07.2010 pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea "*Listei monumentelor istorice*", actualizată și a "*Listei monumentelor istorice dispărute*". Acest capitol se bazează pe lista monumentelor istorice din județul Satu Mare și Bihor, pentru fiecare dintre localitățile incluse în arealul studiat.

Conform legii, monumentele istorice sunt clasificate în monumente, ansambluri și situri, având o valoare culturală națională și culturală dacă au fost incluse în *categoria A*, și o

¹Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 670 bis/1.x.2010, *Lista monumentelor istorice*, Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național din România

valoare culturală locală, dacă au fost clasate în *categoria B*. De asemenea, relevanța lor culturală locală este definită și de includerea monumentului istoric, după natura lui, în

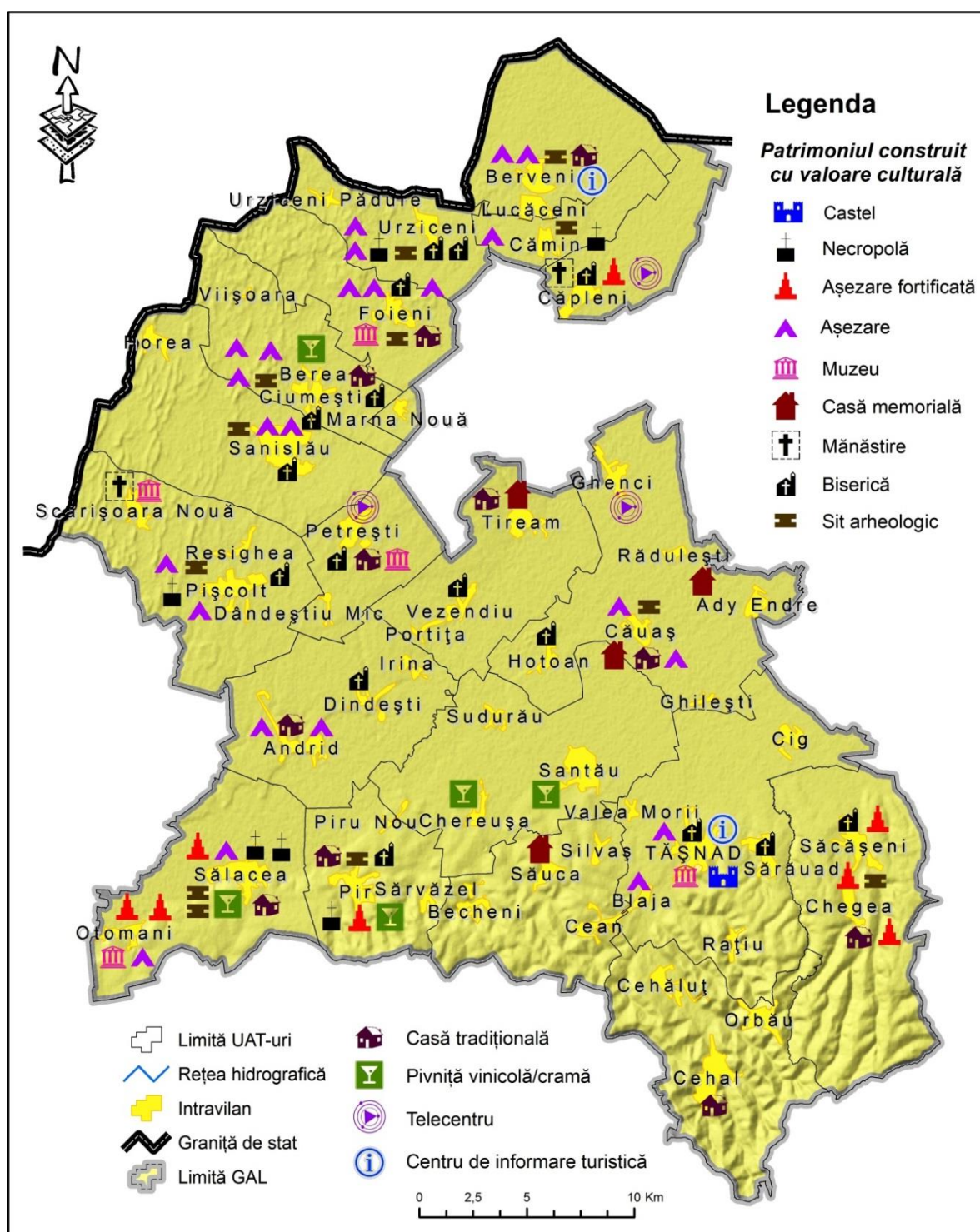

Fig. 72. Patrimoniul construit cu valoare culturală

una dintre următoarele patru categorii: a) *arheologie*; b) *arhitectură*; c) *monumente de for public* și d) *monumente memoriale/funerare*. În cadrul teritoriului analizat cea mai mare parte a monumentelor istorice sunt încadrate la categoria B. Redarea repartiției lor teritoriale s-a

făcut sintetic, pe unitățile administrativ-teritoriale (oraș/comune) în materialul cartografic de mai jos.

Componenta culturală informală a sistemului teritorial deține câteva atribute pozitive, cel puțin pe secțiunea culturală tradiționalistă sau etnografică. În acest sens este de amintit faptul că muzeele, colecțiile muzeale și casele memoriale ale regiunii au fost concepute și structurate cu scopul de a păstra și arăta vizitatorilor o parte din zestrea identitară culturală care definește personalitatea istorică a acestui spațiu (**Muzeul orășenesc Tășnad, Muzeul șvăbesc, Muzeul etnografic al moților, Muzeu-moară și Casa șvăbească, Casa servitor, Casa muzeu**, etc.). În continuare vor fi prezentate cele mai reprezentative dintre aceste obiective de interes turistic, cu impact regional și local.

Tabelul 12 - Patrimoniul construit cu valoare culturală – muzee, case memoriale

Nr crt.	Cod LMI 2010	Denumire	Localitate	Adresa	Datare
1.	SM-II-m-B-05255	Casa în care s-a născut poetul maghiar AdyEndre	sat ADY ENDRE; comuna CĂUAȘ	Str. Principală 20	încep. sec. XIX
2.	SM-II-m-B-05298	Casa în care s-a născut pictorul Aurel Popp(1879-1960)	sat CĂUAȘ; comuna CĂUAȘ	Str. Principală 8	sf. sec. XIX
3.	SM-II-m-B-05359	Castelul Cserey - Fischer, azi Muzeul orășenesc Tășnad	oraș TĂȘNAD	Str. Lăcrămioarelor 14	1771
4.	SM-II-m-B-05362	Casa Egli Maria	sat TIREAM; comuna TIREAM	479	sec. XIX
5.	SM-IV-m-B-05388	Casa în care s-a născut poetul Kölcsey Ferenc, azi casa parohială	sat SĂUCA; comuna SĂUCA	Str. Principală 38	a doua jumăt. sec. XVIII

Sursa: Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 670 bis/I.x.2010, Lista monumentelor istorice, Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național din România

Muzeul orășenesc Tășnad

Este amenajat într-un vechi conac nobiliar, „**Castelul Cserey - Fischer**”, reconstruit în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (1771) și cuprinde 4 săli expoziționale, grupate pe două secții: *arheologie și istorie locală, etnografie*. Muzeul prezintă elemente specifice culturii materiale și spirituale din Zona Tășnadului, marturii ale evoluției istorice, predominând aspectele creativității de tip tradițional. Sălile expoziționale sunt structurate pe ideea prezentării principalelor ocupații și meșteșuguri practicate în zonă, aducând astfel în fața privitorului înțelepciunea, îndemânarea arhaică, ingeniozitatea și măiestria meșterului țăran.

Fig. 73. Muzeul orășenesc Tășnad (Castelul Cserey - Fischer)

(Sursa: <http://www.ise.ro/despre-protejarea-patrimoniului-promovarea-valorilor-locale-utilizarea-resurselor-educative-prin-proiectul-colectiile-muzeale-rurale-intre-realitate-si-aspiratii-ii/olympus-digital-camera-3>)

Patrimoniul arheologic provine din săpăturile efectuate în zona limitrofă orașului Tășnad și cuprinde vestigii ale epocilor: *neolitic, bronzului, perioada dacilor liberi*. Diverse obiecte și documente din epoca feudală și epoca modernă întregesc colecția de istorie. Regiunea etnografică a Tășnadului este parte componentă a "Zonei Codru", având pe lângă particularitățile proprii și elemente etnoculturale specifice Sătmărilor și Sălajului.

Expoziția de etnografie pune în evidență principalele aspecte ale culturii materiale și spirituale specifice Tășnadului. În circuitul expozițional este inclusă și o sală de expoziții temporare, care reprezintă un cadru optim de prezentare a celor mai semnificative aspecte din istoria și cultura orașului și a județului. Expoziția de etnografie cuprinde o gamă variată de obiecte din ceramică de uz gospodăresc și ceramică decorativă, produse în centrele de olărit din Tășnad, Vama, Băița, Cehu Silvaniei, unelte agricole tradiționale, unelte folosite în atelierele meșteșugărești, specializate în prelucrarea lemnului, a fierului și a pieilor.

Disponând de mijloace tehnice rudimentare, cu materiile prime avute la îndemână, industria casnică textilă din zona Tășnadului a produs valori artistice de un remarcabil bun gust și rafinament. Prin varietatea obiectelor expuse (*ștergare, așternuturi de pat, fețe de masă, fețe de pernă, costume populare tradiționale*), prin gama largă de motive decorative utilizate în ornamentarea acestora, colecția de textile a muzeului este purtătoarea unor creații artistice deosebit de valoroase și originale.

Muzeul șvăbesc (comuna Petrești)

Casa-muzeu este una dintre cele mai reprezentative pentru arhitectura populară șvăbească. Construită în 1881, perpendiculară pe șosea, are o componență de 4 camere, 2 holuri, 2 bucătării, 2 pivnițe, casa terminându-se cu un grajd pentru animale.

Fig. 74. Muzeul șvăbesc (comuna Petrești)

Pe toată lungimea ei are un târnaț sprijinit pe stâlpi de lemn, fixați în tălpi de fontă, iar în partea superioară având ornamente florale traforate. Camerele sunt mobilate cu piese de brad confecționate de meșteri locali, ornamentate prin pictură cu motive florale și vegetale stilizate, specifice șvabilor. Sunt prezentate obiectele utilizate în industria casnică textilă începând de la *meliță*, *pieptene de fuioare*, *furci de tors*, *vârtelniță până la război de țesut*. În componența gospodăriei se află și ”goreul”, continuat de o construcție de mari dimensiuni, șura care adăpostește utilajele agricole.

Casa memorială Aurel Popp (comuna Căuaș)

Reprezintă casa în care s-a născut Aurel Popp (1879-1960), unul dintre cei mai cunoscuți pictori sătmăreni.

Casa memorială Ady Endre (comuna Căuaș)

În localitatea denumită odinioară Micențiu și care azi poartă numele de Ady Endre, două clădiri sunt amenajate ca muzeu memorial. Cândva ambele clădiri au fost în proprietatea familiei Ady. Casa natală a lui Ady Endre este clădirea mai mică ca dimensiune, acoperită cu trestie, formată din trei încăperi. Fațada spre stradă a clădirii este ornamentată cu un basorelief din piatră, care îl reprezintă pe poet, iar în dreptul intrării, o placă comemorativă, ne avertizează de caracterul special al locului.

Fig. 75. Casa memorială și bustul din bronz al poetului Ady Endre (comuna Căuaș)

Anul construirii clădirii este cu aproximație a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În interiorul clădirii pot fi admirate obiecte care pe vremuri au făcut parte din averea familiei, care au și funcție etnografică. În curtea care se extinde între cele două clădiri se află bustul din bronz al poetului. În 1953 casa natală a fost incendiată, iar prin restaurare s-au reușit să obțină forma ei originală.

Castelul Cserey – Fischer(*Tășnad*)

A fost inițial un conac boieresc, reconstruit în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (1771), astăzi este declarat monument istoric și adăpostește colecția Muzeului orașenesc Tășnad.

Muzeul etnografic al moșilor (*sat Scărișoara Nouă, comuna Pișcolt*)

Înființat din dorința coloniștilor moși așezați în această localitate, în primăvara anului 1924, a fost reorganizat în anul 1994. Colecția etnografică a acestui muzeu, bogată și diversă, cuprinde peste 400 de obiecte aduse de moși din zona lor de origine, Munții Apuseni, fiind reprezentativă pentru creația materială și spirituală făurită de aceștia de-a lungul timpului. Casa în care se află muzeul etnografic, construită de săteni, cuprinde 6 încăperi muzeistice organizate astfel: Sala I - "*Interior țăranesc*"; Sala II - "*Industria casnică textilă*"; Sala III - "*Ceramică*"; Sala IV - "*Ocupații țăărănești*"; Sala V - "*Ateliere meșteșugărești*".

Fig. 76. Muzeul etnografic al moșilor (sat Scărișoara Nouă, com. Pișcolt)
(Sursa: <http://www.muzeum.ro/wp-content/uploads/2013/12/Scarisoara1.jpg>)

Casa șvăbească și Muzeu-moară (comuna Foieni)

Apărute din dorința de păstra uneltele tradiționale de bază din gospodăriile șvabilor și conservarea unei instalații autentice de morărit, cu scopul de a transmite mai departe o serie de informații socio-culturale, cu privire la fazele de evoluție a activităților și meșteșugurilor din acest spațiu rural. Sunt astfel, bine conservate numeroase elemente de arhitectura tradițională șvăbească, unelte agricole tradiționale și unelte folosite în atelierelor meșteșugărești, care necesită un parcurs de un proces de inventariere și organizare pe secțiuni tematice, în scopul valorificării optime a potențialului deținut, prin introducerea pe lista monumentelor istorice și în circuitul turistic.

Fig. 77. Casa șvăbească (comuna Foieni)

Fig. 78. Muzeu – moară (comuna Foieni)

Casa servitor (comuna Sălacea)

În casa muzeu din Sălacea, este prezentată o *gospodărie de țăran servitor* din a doua jumătate a sec. XIX-lea. În curtea gospodăriei, îngrădită cu răchită împletită, se află casa de locuit cu două încăperi și curte cu fântână săpată la 8,5 m adâncime. Camera de locuit are o suprafață de 13 m², cu mobilă din lemn și împletituri din trestie. Ea adăpostește o colecție fascinantă de obiecte *etnografice*, *fotografii de familie*, *icoane*, *obiecte și utilaje folosite în viticultură și alte activități agricole*. Gospodăria se află deasupra unei *șir de pivnițe de vin rustice*, care conservă foarte bine autenticitatea și tradiția locală. Proprietarul acestui muzeu deține un conac boieresc, care urmează să fie renovat și în care se va înființa o casă muzeu, ce va prezenta o gospodărie de mic nobil la mijlocul al sec. XIX-lea.

Fig. 79. *Casa servitor (comuna Sălacea)*

Fig. 80. *Casa servitor – obiecte tradiționale țărănești (comuna Sălacea)*

Casa muzeu (comuna Andrid)

Poziția casei este perpendiculară pe stradă, cu "camera curată" înspre stradă, iar cea de locuit în spate. În perioada sfârșitului secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, casele de locuit au fost construite din pământ bătut, combinat cu văioage (cărămizi de lut narse, amestecate cu pleavă)². Ulterior, s-au folosit în construcții cărămizile arse, combinate cu văioage. Pentru protejarea caselor de intemperii s-a trecut la construirea unui târnaț în partea din față, pe toată lungimea casei. După anii 1970, cele mai multe case tradiționale păstrate au suferit modificări prin schimbarea acoperișului cu stuf în țiglă poală (azbociment) sau tablă. La cele mai multe case, geamurile duble din față au fost transformate într-un geam cu 3-4 deschideri.

² Andrid. *Ghid cultural și istoric*, Muzeul Județean Satu Mare, pag. 46.

Fig. 81. Casa muzeu (comuna Andrid)

Pe măsura dezvoltării sale, omul a încercat să se şlefuiască spiritual creând edificii care să-i permită comuniunea cu forţa divină şi cu partea sa nematerială respectiv cu sufletul său. În categoria obiectivelor turistice care să-i satisfacă oricărui călător aceste dorinţe ascunse se numără **bisericile** care sunt "templele" creştinătăţii. Obiectivele din această categorie polarizează fluxurile turistice atât prin vechime şi grandoare, dar si prin stil arhitectonic, decoraţiuni interioare, funcţia îndeplinită (Cocean, 1999).

Relevante pentru analiză de faţă sunt următoarele edificii religio-ecumenice: *Biserica romano-catolică/Mănăstirea franciscanilor "Sf. Anton" din Căpleni, Biserica romano-catolică "Sf. Ştefan din Ciumeşti, Biserica "Sf. Nicolae" din satul Dindeşti (Andrid), Biserica romano-catolică "Sf. Arhanghel Mihail" din Foieni, Biserica "Sf. Elisabeta" din Petreşti, Biserica "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil" din satul Hotoan (Căuaş), Biserica "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil" din Sanislău, Biserica "Sf. Grigore Teologul" din satul Sărăuad (Tăşnad), Biserica romano-catolică "Aflarea Sfintei Cruci" din Urziceni, Biserica ortodoxă "Schimbarea la Faţă" din Vezendiu (Tiream) precum şi Bisericile reformate existente în localităţile Pir, Pişcolt, Ciumeşti, Săcăşeni şi Tăşnad.*

Tabelul 13 - Patrimoniul construit cu valoare culturală - biserici şi mănăstiri

Nr crt.	Cod LMI 2010	Denumire	Localitate	Adresa	Datare
1.	SM-II-m-B-05296	Mănăstirea franciscanilor "Sf. Anton"	sat CĂPLENI; comuna CĂPLENI	Str. Mare, 495	1714-1722
2.	SM-II-m-B-	Biserica romano - catolică	sat CĂPLENI; comuna	Str. Mare, 495	1722

	05296.01	"Sf. Anton"	CĂPLENI		
3.	SM-II-m-B-05296.02	Claustrul mănăstirii franciscane	sat CĂPLENI; comuna CĂPLENI	Str. Mare, 495	1722
4.	SM-II-m-B-05301	Biserica romano - catolică "Sf. Ștefan"	sat CIUMEȘTI; comuna CIUMEȘTI	Str. Bisericii, 316	1856
5.	SM-II-m-B-05302	Biserica reformată	sat CIUMEȘTI; comuna CIUMEȘTI	Str. Mare, 345	sec. XV
6.	SM-II-m-B-05307	Biserica "Sf. Nicolae"	sat DINDEȘTI; comuna ANDRID	Str. Principală, 156	1800
7.	SM-II-m-B-05309	Biserica romano-catolică "Sf. Arhanghel Mihail"	sat FOIENI; comuna FOIENI	Str. Principală, 470	1785
8.	SM-II-m-B-05317	Biserica "Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil"	sat HOTOAN; comuna CĂUAȘ	Str. Principală, 114	1800
9.	SM-II-m-B-05344	Biserica "Sf. Elisabeta"	sat PETREȘTI; comuna PETREȘTI	Str. Pișcolțului, 67	1786-1878
10.	SM-II-m-B-05345	Biserica reformată	sat PIR; comuna PIR	212	sec. XV
11.	SM-II-m-B-05346	Biserica reformată	sat PIȘCOLT; comuna PIȘCOLT	Str. Libertății, 328	sec. XV
12.	SM-II-m-B-05352	Biserica "Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil"	sat SANISLĂU; comuna SANISLĂU	Str. Ogorului	sec. XVIII
13.	SM-II-m-B-05353	Biserica reformată	sat SĂCĂȘENI; comuna SĂCĂȘENI	Str. Mare, 480	1760
14.	SM-II-m-B-05354	Biserica "Sf. Grigore Teologul"	sat SĂRĂUAD; oraș TĂȘNAD	Str. Bisericii, 343	1777
15.	SM-II-m-B-05360	Biserica reformată	oraș TĂȘNAD	Str. Ștefan cel Mare, 2	1476, modif. 1776, 1867
16.	SM-II-m-B-05370	Capela "Sf. Ioan Nepomuk"	sat URZICENI; comuna URZICENI	În cimitir, zona "Via Neagră"	1772
17.	SM-II-m-B-05371	Biserica Romano - Catolică "Aflarea Sfintei Cruci"	sat URZICENI; comuna URZICENI	Str. Cămin, 180	1751
18.	SM-II-m-B-05375	Biserica ortodoxă "Schimbarea la față"	sat VEZENDIU; comuna TIREAM	Str. Principală, 231	1700

Sursa: *Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 670 bis/1.x.2010, Lista monumentelor istorice, Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național din România*

Biserica și mănăstirea franciscană Sfântul Anton de Padova din Căpleni, au apărut ca urmare a renovării în 1711 a bisericii și a mănăstirii care aparțineau călugărilor benedictini (încă din sec. XI), biserici patronate de familia Kaplony. În secolul al XV-lea, atât biserica, cât și mănăstirea au fost părăsite, ajungând astfel într-un stadiu avansat de degradare.

Noul ansamblu religios este compus din trei clădiri mai importante: **biserica, mănăstirea franciscană și mausoleul**, lipit de latura estică a bisericii, folosită ca loc de înmormântare al *familiei Károlyi*, este dăruit franciscanilor salvatorieni. Cutremurul din 1834 a distrus o mare parte din mănăstire, astfel încât, pentru reconstrucție se apelează la serviciile arhitectului din Budapesta, Ybl Miklós, care a adus unele schimbări în reconstrucția edificiului religios. Lucrările la biserică și mănăstire s-au realizat între anii 1844 – 1847, fiind sprijinite de contele György Károlyi, iar în 1848 Biserica și Mănăstirea cu hramul „Sfântul Anton de Padova” este dată în folosință.

Cripta bisericii a fost renovată de mai multe ori, în anul 1892, iar odată cu aceste lucrări, a fost schimbat altarul criptei și achiziționată o cruce din marmură de Carrara, opera

sculptorului Pietro Bazanti. În incinta bisericii se găsește și o capelă dedicată Sfintei Fecioare de la Lourdes. În biserică se găsesc picturi cu valoare artistică, dintre care cele mai importante sunt cele 18 picturi în ulei, pe pânză, care reprezintă drumul Calvariei, pictura în ulei a Maicii Domnului, precum și monstranta din 1757 (în care se păstrează hostia în bisericile catolice), realizată din cupru învelit cu aur și împodobită cu ornamente figurative din smalt. O valoare istorică și artistică deosebită o au și **sarcofagele din bronz**, care se
 leu și care sunt decorate cu sculpturi și tablouri pictate, printre care și un
 VIII.

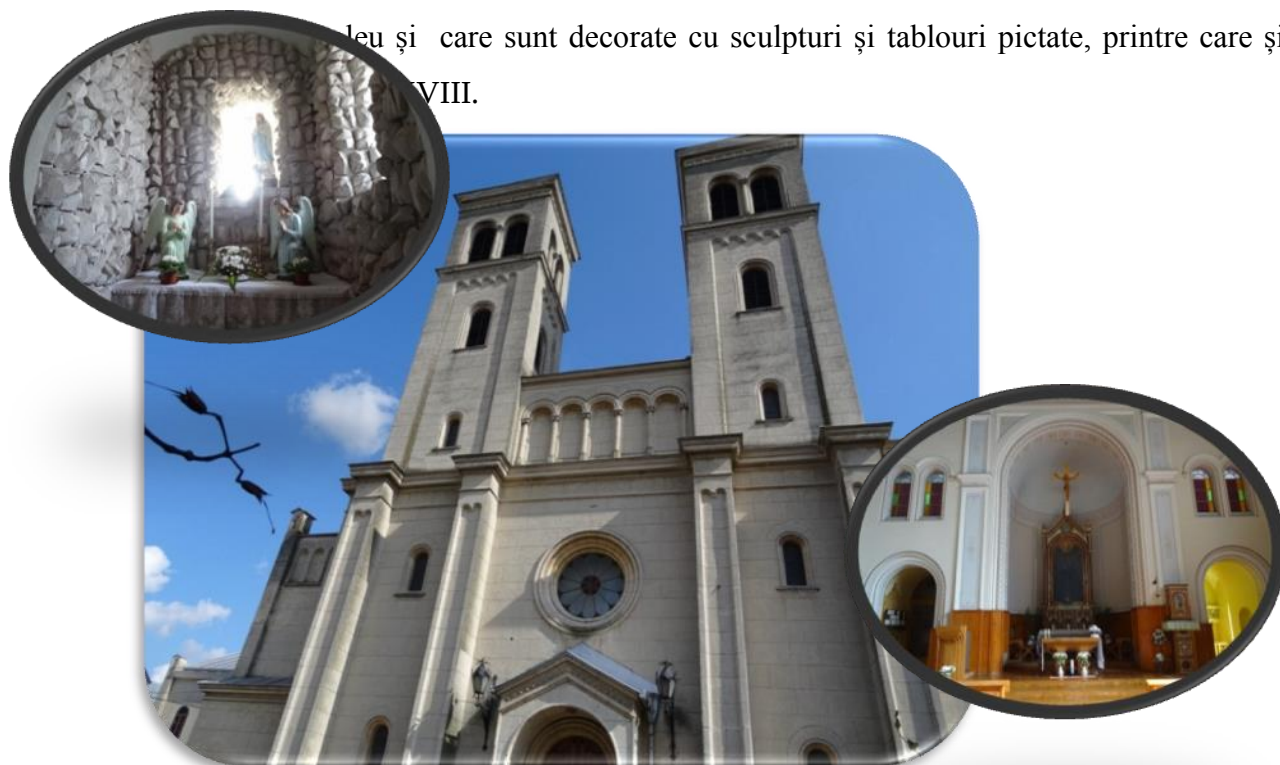

Fig. 82. *Biserica și Mănăstirea franciscană Sfântul Anton de Padova, Căpleni*

Biserica reformată din Ciumești este o construcție care datează din secolul al XV -lea, este uninavică, cu absida pentagonală sprijinită de contraforturi în două trepte. Ferestrele din partea sudică au deschidere ogivală. Turnul clopotniță este construit din lemn și este așezat la intrarea în biserică, în partea de vest a clădirii, alcătuind un fel de pronaos. Sub sanctuarul bisericii se află cripta familiei nobiliare din localitate³.

³Gerecze, 1906, p. 765; Kovats, vol.II, 1942, p. 627.

Fig. 83. *Biserica reformată (Ciumești)*

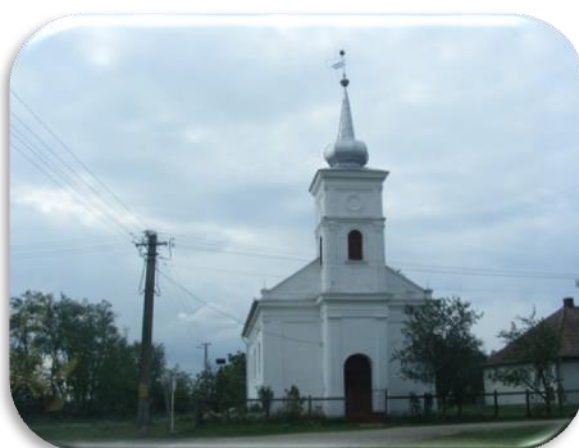

Fig. 84. *Biserica reformată din satul Ady Endre*

Aceasta se aseamănă cu **biserica romano-catolică, din satul Ady Endre (Căuaș)** care datează din secolul al XV -lea. Biserica reformată a fost construită în perioada 1811-1813. Biserica veche, catolică, construită în secolul XVII, a fost inițial sub influență reformată, dar în 1753 a fost recuperată de biserica catolică întărită. Turnul din lemn se afla inițial situat la estul construcției, însă a căzut pradă incendiului din 1954. Turnul clopotniță a fost ridicat ulterior. Întregul edificiu păstrează urmele stilului gotic.

Biserica romano-catolică "Sf. Ștefan" din Ciumești a devenit parohie de sine stătătoare în 1840. Biserica a fost construită în 1815, dar aceasta a fost afectată de cutremurul din 1834, iar între 1854-1856 a fost reconstruită. Orga este din 1867. Altarul și alte trei picturi au fost executate de Mezei József.

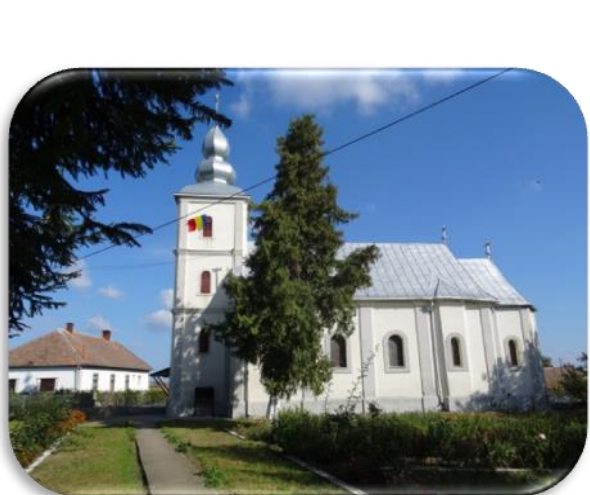

Fig. 85. *Biserica romano-catolică din Ciumești*

Fig. 86. *Biserica Reformată din Tășnad*

Biserica Reformată din Tășnad (monument istoric) este cel mai mare lăcaș de cult medieval din fostul comitat al Solnocului de Mijloc. Se compune dintr-o navă dreptunghiulară

de 12,5 -27 m și un cor de 14,3 m lungime. Biserica a fost construită în anul 1476 în stilul gotic târziu, sub dominația episcopului Vingradi Gerep Laszlo. Face parte din categoria bisericilor cu absida pentagonală, cu ferestre ogivale ornamentate cu motive traforate. Deși a fost renovată de mai multe ori, s-au păstrat dimensiunile și stilul inițial. Sub această biserică există tunele care făceau legătura între Tășnad și biserica din Ardud.

Catedrala Ortodoxă din Tășnad a fost construită în anul 1893, în locul unei biserici din lemn care a funcționat ca și biserică greco-catolică. Deoarece nu s-au obținut autorizațiile de construcție a bisericii (doar autorizație de renovare de la autoritățile comuniste) preotul Rezei, împreună cu câțiva enoriași s-au apucat de construcția noii biserici, în jurul biserici vechi. Pereții s-au ridicat și abia când mai erau de făcut turnurile și acoperișul, s-a dărâmat vechea biserică. Autorizația de construcție a fost obținută doar după revoluția din 1989. Noua biserică are planul în formă de cruce, interiorul cu boltă, fresca fiind pictată în stil neobizantin. Iconostasul este sculptat în lemn de stejar de către meșterii moldoveni. Clopotul mare a fost turnat în anul 1896, iar clopotul mic în anul 1918.

Fig. 87. *Catedrala Ortodoxă din Tășnad*

Biserica ortodoxă "Schimbarea la Față" din Vezendiu (Tiream), este una dintre cele mai vechi moșii ale familiei Károlyi. Vechea biserică din lemn se afla pe locul actualei case parohiale. În conscripția din 1747 este menționată o biserică acoperită cu paie, dar și intenția noului proprietar de a realiza un nou edificiu de cult, din piatră. În anul 1773 Rácz cere ajutorul contelui Antal Károlyi pentru înlocuirea șindriei care acoperea biserica. Așadar, edificiul exista de câteva decenii.

Biserica barocă are o singură navă, sanctuarul este închis cu trei din șaisprezece laturi, iar tavanul este casetat. Ferestrele sunt semicirculare în partea superioară și sunt delimitate în exterior de pilaștri. Omogenitatea navei este spartă de cele două nișe cu abside, amenajate pentru cantori, klirosurile. Turnul a fost realizat mai târziu, în stil clasic, reprezentat de ceasurile patrulatere, pilaștrii în stil doric și de forma coifului. Mobilierul simplu al edificiului a fost realizat la sfârșitul secolului al XIX-lea sau începutul secolul XX. Realizatorul iconostasului e același meșter care a pictat primul registru (în afară de poarta împărătească) a iconostasului bisericii din Dindești (DB, TSz).

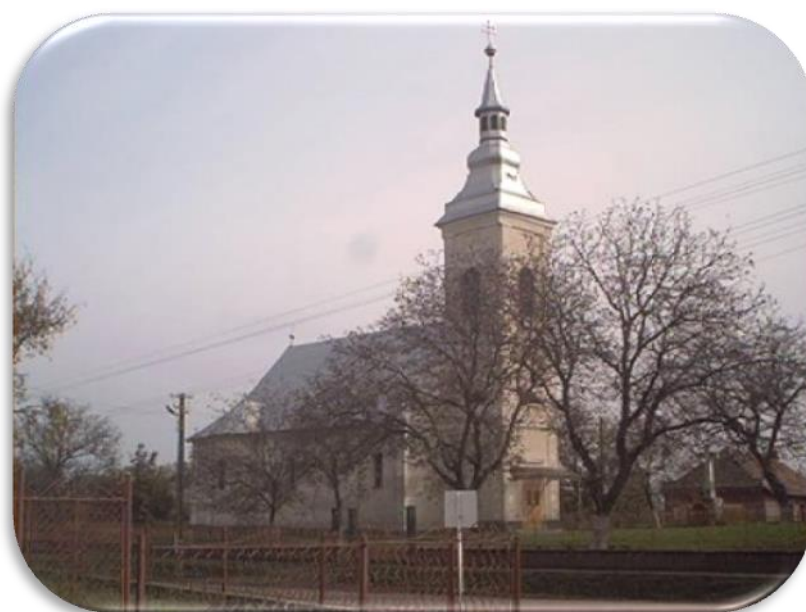

Fig. 88. Biserica ortodoxă "Schimbarea la Față" din Vezendiu (Tiream)
(Sursa: <http://albumsatumare.tripod.com/tiream/vezendiu/bisorto1.jpg>)

Biserica ortodoxă Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil este continuatoarea unei construcții mai vechi, atestate documentar în secolul al XVIII-lea. Prima mențiune a parohiei ortodoxe din Sanislău consemnează vechimea acesteia din anul 1562. Mențiuni sporadice apar și în conscripțiile efectuate în timpul împăratului Carol al VI-lea din anul 1734, în Sanislău existând o biserică din lemn, nouă, cu acoperiș de paie și în timpul împărătesei Maria Tereza 1747, când documentele consemnează o biserică din lemn recent înălțată, cu acoperiș de șindrilă, fapt ce lasă să se înțeleagă că biserica menționată în 1734 deși fusese nouă a fost distrusă, probabil din cauza vreunui incendiu, fenomen frecvent în acele timpuri.

Fig. 89. *Biserica ortodoxă Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil (comuna Sanislău)*
 (Site: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sanislau_SM_Orthodox_Church_\(2\).jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sanislau_SM_Orthodox_Church_(2).jpg))

Prima biserică, din piatră, a fost construită în 1765, la cererea adresată de parohia greco-catolică din Sanislău contelui Karolyi, stăpânul domeniului Sanislău. Biserica greco-română din Sanislău s-a edificat din piatră la începutul secolului al XVIII-lea, iar clopotul poartă inscripția turnării în anul 1775. Biserica este construită într-un stil eclectic, îmbinându-se elementele de stil neoromnanic cu elemente bizantine. Fiind masivă pereții exteriori sunt sprijiniți cu contraforți. Pictura actuală este de nuanță bizantină cu culori vii reprezentând scene biblice și figuri de sfinți. Biserica are hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavril.

Mănăstirea Scărișoara Nouă, având hramul "Nașterea Sfântului Ioan Botezatorul" este situată în satul Scărișoara Nouă, teritoriul administrativ al comunei Pișcolt și a fost înființată în anul 1991. Este considerată cel mai vestic așezământ monahal și este compusă din biserică, chilii, anexe și turnu – clopotniță.

Fig. 90. *Mănăstirea Scărișoara Nouă (comuna Pișcolt)*

Din punct de vedere arhitectural, biserica se încadrează în stilul bizantin. Pictura a fost realizată de Ioan Botiș în anul 2007 - 2009, în stilul bizantin realist. Cele mai importante icoane ale bisericii sunt: Icoana Maicii Domnului, Icoana Maicii Domnului Portărița, Icoana Mântuitorului Iisus Hristos și Icoana Sfântului Ioan Botezătorul.

Pe lângă *biserici, cetăți sau așezăminte, necropolele bastarne și așezările săsești și maghiare din Transilvania (conacele și castelele)* fac parte din moștenirea patrimonială a regiunii, moștenire care dacă se conservă și păstrează în condiții cât mai propice poate reprezenta o latură importantă pentru turismul cultural.

Castelul Komaromi/Conacul de la Otomani (com. Sălacea). Construit în secolul al XVII-lea de fiul celui mai bogat om din Debrețin este un amplasament imens, cu anexe, grajduri și zeci de hectare de pământ. Clădirea a fost vândută statului român înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, iar în perioada comunistă a fost transformată în sediu CAP. Ajunsă în ruină după revoluție a fost reabilitată cu fonduri europene. Interiorul este fascinant, pe de o parte datorită frumuseții arhitecturale și pe de altă parte datorită exponatelor variate pe care le adăpostește. Pot fi admirate aici de la bancnote și vederi de pe front, la ceramică, porțelanuri, flora și fauna Văii Ierului. Cele mai importante exponate sunt însă obiectele de ceramică și metalurgie ale culturii Otomani, cultură din epoca bronzului (secolele XIX-XIII î.Hr.) cu o

arie de răspândire cuprinzând nordul Crișanei, bazinul inferior al Someșului, Câmpia Tisei și estul Slovaciei.

Fig. 91. *Castelul Komaromi (sat Otomani, comuna Sălacea)*

Un alt obiectiv care merită vizitat și care trebuie să facă parte din circuitul turistic cultural local/național este **Castelul Stubenberg** din Săcueni. A fost ridicat în 1460, între secolele XVIII – XIX, la ordinul lui Matei Corvin, iar inițial a fost în proprietatea Casei Regale de Habsburg, fiind vândut ulterior familiei Stubenberg, de la care și-a luat numele. Castelul impresionează printr-un *parc dendrologic* în care se găsesc o mulțime de plante și flori rare și printr-o arhitectură unicat (baroc european). În 2010, castelul a fost concesionat pentru 49 de ani unei fundații pentru a putea fi utilizat ca și *cămin pentru copiii din familiile defavorizate*.

Tabelul 14 - Patrimoniul construit cu valoare culturală - situri arheologice (așezări, fortificații, necropole).

Nr crt.	Cod LMI 2010	Denumire	Localitate	Adresa	Datare
1.	SM-I-s-B-05162	Așezare	Sat Andrid, comuna Andrid	Bika Domb	Epoca bronzului
2.	SM-I-s-B-05163	Așezare	Sat Andrid, comuna Andrid	Curtea C.A.P.	Epoca bronzului
3.	SM-I-s-B-05164	Situl arheologic de la Berea, punct Sanislău	Sat Berea, comuna Sanislău	La 1km vest de sat în curtea fostului S.M.A.	
4.	SM-I-m-B-05164.01	Așezare	Sat Berea, comuna Sanislău	La 1km vest de sat în curtea fostului S.M.A.	Epoca medievală
5.	SM-I-m-B-	Așezare	Sat Berea, comuna	La 1km vest de sat în	Epoca bronzului

	05164.02		Sanislău	curtea fostului S.M.A.	
6.	SM-I-m-B-05164.03	Așezare	Sat Berea, comuna Sanislău	La 1km vest de sat în curtea fostului S.M.A.	Neolitic
7.	SM-I-s-B-05165	Situl arheologic de la Berveni, punct "Râtul Caprei"	Sat Berveni, comuna Berveni	"Râtul Caprei" la 200m SE de comună și 200m V de DN Satu Mare-Oradea	
8.	SM-I-m-B-05165.01	Așezare	Sat Berveni, comuna Berveni	"Râtul Caprei" la 2,5 km NV de sat, Peleş Mare	Latene
9.	SM-I-m-B-05165.02	Așezare	Sat Berveni, comuna Berveni	"Râtul Caprei" la 400m N de comună, la 200m V de fabrica de câneapă	Hallstatt
10.	SM-I-s-B-05169	Așezare	sat aparținător BLAJA; oraș Tășnad	"Culmea Pietroasa"	Epoca medievală
11.	SM-I-s-B-05174	Situl arheologic de la Cămin, punct "Podul Crasnei"	sat CĂMIN; comuna CĂMIN	"Podul Crasnei"	
12.	SM-I-m-B-05174.01	Așezare	sat CĂMIN; comuna CĂMIN	"Podul Crasnei"	Neolitic
13.	SM-I-m-B-05174.02	Necropolă	sat CĂMIN; comuna CĂMIN	"Podul Crasnei"	Neolitic
14.	SM-I-s-B-05175	Așezare fortificată	sat CĂPLENI; comuna CĂPLENI	"La Cetate"	Epoca bronzului, Cultura Otomani
15.	SM-I-s-B-05176	Situl arheologic de la Căuș, punct "La Sighetiu"	sat CĂUȘ; comuna CĂUȘ	"La Sighetiu"	
16.	SM-I-m-B-05176.01	Așezare	sat CĂUȘ; comuna CĂUȘ	"La Sighetiu"	Hallstatt
17.	SM-I-m-B-05176.02	Așezare	sat CĂUȘ; comuna CĂUȘ	"La Sighetiu"	Epoca bronzului
18.	SM-I-s-A-05177	Așezare fortificată	Sat CHEGEA, comuna Săcășeni	"La Cetate"	Epoca bronzului
19.	SM-I-s-B-05183	Situl arheologic de la Foieni, punct "Nisipăria veche"	sat FOIENI; comuna FOIENI	"Nisipăria veche"	
20.	SM-I-m-B-05183.01	Așezare	sat FOIENI; comuna FOIENI	"Nisipăria veche"	Epoca medievală Timpurie
21.	SM-I-m-B-05183.02	Așezare	sat FOIENI; comuna FOIENI	"Nisipăria veche"	Hallstatt
22.	SM-I-m-B-05183.03	Așezare	sat FOIENI; comuna FOIENI	"Nisipăria veche"	Neolitic
23.	SM-I-s-A-05189	Situl arheologic de la Pir, punct "S-E centru"	sat PIR; comuna PIR	La sud-est de centrul localității	
24.	SM-I-m-A-05189.01	Așezare fortificată	sat PIR; comuna PIR	La sud-est de centrul localității	Epoca bronzului, Cultura Otomani
25.	SM-I-m-A-05189.02	Necropolă	sat PIR; comuna PIR	La sud-est de centrul localității	Epoca bronzului, Cultura Otomani
26.	SM-I-s-A-05190	Situl arheologic de la Pișcolt, punct "Nisipărie"	sat PIȘCOLT; comuna PIȘCOLT	"Nisipărie"	sec.IV - III a. Chr.
27.	SM-I-m-A-05190.01	Așezare	sat PIȘCOLT; comuna PIȘCOLT	"Nisipărie"	sec.IV - III a. Chr.
28.	SM-I-m-A-05190.02	Necropolă	sat PIȘCOLT; comuna PIȘCOLT	"Nisipărie"	sec.IV - III a. Chr.
29.	SM-I-s-B-05191	Așezare	sat PIȘCOLT; comuna PIȘCOLT	"Lutărie"	sec. II - IV p. Chr.
30.	SM-I-s-B-05194	Situl arheologic de la Sanislău, punct 1	sat SANISLĂU; comuna SANISLĂU	În grădina fostului SMA	
31.	SM-I-m-B-05194.01	Așezare	sat SANISLĂU; comuna SANISLĂU	În grădina fostului SMA	sec.VIII – IX
32.	SM-I-m-B-05194.02	Așezare	sat SANISLĂU; comuna SANISLĂU	În grădina fostului SMA	Epoca bronzului, Cultura Baden
33.	SM-I-m-B-	Așezare	comuna SANISLĂU	În grădina fostului SMA	Epoca neolitică

	05194.03				
34.	SM-I-s-B-05195	Situl arheologic de la Săcășeni, punct "Cetate"	sat SĂCĂȘENI; comuna SĂCĂȘENI	La 3 km sud de biserica din Huta Chegii	
35.	SM-I-m-B-05195.01	Așezare fortificată	sat SĂCĂȘENI; comuna SĂCĂȘENI	La 3 km sud de biserica din Huta Chegii	Epoca medievală timpurie
36.	SM-I-m-B-05195.02	Așezare fortificată	sat SĂCĂȘENI; comuna SĂCĂȘENI	La 3 km sud de biserica din Huta Chegii	Epoca migrațiilor
37.	SM-I-s-B-05197	Așezare	oraș TĂȘNAD	"La Sere"	Neolitic, Cultura Starčevo-Criș
38.	SM-I-s-B-05200	Situl arheologic de la Urziceni, punct "Vade Ret"	sat URZICENI; comuna URZICENI	"Vade Ret"	
39.	SM-I-m-B-05200.01	Necropolă	sat URZICENI; comuna URZICENI	"Vade Ret"	sec. XIII – XIV
40.	SM-I-m-B-05200.02	Așezare	sat URZICENI; comuna URZICENI	"Vade Ret"	Perioada de tranziție la epoca bronzului
41.	SM-I-m-B-05200.03	Așezare	sat URZICENI; comuna URZICENI	"Vade Ret"	Neolitic
42.	BH-I-s-A-00985	Așezare fortificată	sat OTOMANI; comuna SĂLACEA	"Dealul Cetății"	Epoca bronzului, Cultura Otomani, fazele I și II
43.	BH-I-s-B-00986	Așezare fortificată	sat OTOMANI; comuna SĂLACEA	"Cetatea de pământ"	Epoca bronzului, Cultura Otomani, fazele II și III
44.	BH-I-s-B-00987	Așezare	sat OTOMANI; comuna SĂLACEA	"Înainte de insulă"	Epoca bronzului, Cultura Otomani, faza I
45.	BH-I-a-B-01000	Situl arheologic de la Sălăcea, punct "Dealul Cetății"	sat SĂLACEA; comuna SĂLACEA	"Dealul Cetății"	
46.	BH-I-a-B-01000.01	Necropolă	sat SĂLACEA; comuna SĂLACEA	"Dealul Cetății"	sec. XI – XII
47.	BH-I-a-B-01000.02	Așezare	sat SĂLACEA; comuna SĂLACEA	"Dealul Cetății"	Neolitic
48.	BH-I-s-B-01001	Situl arheologic de la Sălăcea, punct "Dealul Vida"	sat SĂLACEA; comuna SĂLACEA	"Dealul Vida"	
49.	BH-I-m-B-01001.01	Necropolă	sat SĂLACEA; comuna SĂLACEA	"Dealul Vida"	sec. X – XI
50.	BH-I-m-B-01001.02	Așezare fortificată	sat SĂLACEA; comuna SĂLACEA	"Dealul Vida"	Epoca bronzului

Sursa: *Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 670 bis/1.x.2010, Lista monumentelor istorice, Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național din România*

Disfuncții constatate

- gestionarea lipsită de experiență a monumentelor turistice și gradul scăzut de aplicare al proprietarilor acestora pentru proiecte vizând restaurarea lor;
- lipsa unor lucrări de restaurare pentru mare parte din monumentele istorice sau restaurarea incorectă a acestora;
- situația incertă a unor edificii, din punct de vedere juridic;

- lipsa unor dotări absolut necesare pentru dezvoltarea culturală a regiunii (cinematograf, teatru);
- o reprezentare scăzută a evenimentelor culturale și a periodicității lor;
- slaba promovare a muzeelor și a bunurilor gestionate de acestea;
- lipsa achiziționării unui fond livresc;
- lipsa unor tehnici de marketing a operatorilor pentru atragerea unui număr de turiști;
- inactivitatea agențiilor de turism în organizarea de trasee tematice diversificate și cu oferte adaptate în funcție de cerere;
- lipsa ghizilor calificați pentru prezentarea atracțiilor turistice locale;
- măsuri insuficiente luate pentru protecția și conservarea monumentelor istorice și culturale;
- pierderea treptată a tradițiilor și obiceiurilor specifice mediului rural și restrângerea patrimoniuului construit cu valoare culturală;
- extinderea ”poluării” culturale și degradarea valorilor autentice;
- slaba stimularea unor întreprinzători locali pentru a investi în valorificarea resurselor turistice de factură etno-folclorică;
- pierderea identității culturale în zonele cu trăsături etnografice tradiționale, sub impactul schimbărilor din prezent;
- suprasolicitarea zonei turistice Tășnad, deja intrată în circuitul turistic și acordarea unei atenții scăzute pentru zonele mai puțin cunoscute;
- nevoia de diversificare a ofertei agroturistice cu noi posibilități de agrement și refacere, lipsa unor pachete și produse turistice care să acopere în totalitate nevoile turiștilor față de serviciile oferite;
- existența unor dezavantaje competitive față de spațiile înconjurătoare în care turismul este mai bine dezvoltat și promovat, iar serviciile oferite sunt la standarde mai înalte.